

ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ

Н.Г. Слободян, канд. екон. наук

М.В. Суббота, асп.

Національний університет харчових технологій

Поява проблеми стратегічного управління викликана об'єктивними причинами (науково-технічним прогресом, глобалізацією бізнес-процесів, посиленням мілливості як середовища, у якому діє організація, так і відносин у менеджменті) і є результатом не тільки еволюційного розвитку предметних галузей управління. Виникнення та застосування у ХХ столітті методів і форм довгострокового та поточного планування, що засновані на оптимізаційному моделюванні, науково-технічному й економічному прогнозуванні, за допомогою яких визначалися тенденції розвитку виробництва, напрямки й характер діяльності організацій, були досить ефективні та своєчасні в умовах більш-менш стабільного зовнішнього середовища, цілей постійного зміцнення потенціалу організацій і насичення ринку товарами, державної протекціоністської політики та м'якого законодавства до соціальної відповідальності організацій, природокористування, екології й охорони навколишнього середовища, а також більш обмежених вимог споживачів до товарів. Істотно зростає динамічність і невизначеність факторів і процесів у соціально-економічних системах. Все це докорінно змінило господарську ситуацію, значно збільшило її розмаїтість та складність, що, в свою чергу, викликає необхідність реформування існуючої системи поглядів на управління. Стало неможливим підтримування відповідності між вимогами ринку та діяльністю організацій в умовах жорстко регламентованих систем управління, які не в змозі вирішувати завдання ефективного функціонування в умовах нестабільності й невизначеності зовнішнього середовища. Виникла методологія стратегічного управління, завданням якого є досягнення поставлених цілей і забезпечення відповідності потенціалу підприємства вимогам середовища, у якому воно функціонує, з урахуванням динамічних змін.

В економіці України спостерігаються послідовні стадії наростання нестабільності середовища, у якому діє організація. Темпи цього наростання значно вищі за середньосвітові. Ефективне функціонування підприємств у цих умовах зумовлює необхідність прискореного розвитку концепції стратегічного управління, розробки стратегії, методів, сценаріїв і засобів ефективних систем управління, що робить тему нашого дослідження актуальною.

Проблематика стратегічного управління докладно досліджена в багатьох роботах вітчизняних та іноземних авторів, таких як Л. Абалкін, О. Віханський, І. Герчікова, М. Моїсєєв, Б. Соловйов, Б. Райзберг, Р. Фатхутдінов, З. Шершньова, а також М. Аллі, І. Ансофф, П. Друкер, М. Кастельс, Ф. Котлер, М. Портер, А. Стрікланд, А. Томпсон, Д. Тапскотт, Дж. Харвей, М. Хаммер, К. Холінг та ін.. У роботах деяких

дослідників (К.Редченко, О. Сагайдак, О.Сумець, І. Ушачов, Ю.Ципкін,) розпочато досить успішні дослідження взаємозв'язків і взаємозалежностей між стратегічним аналізом, управлінням і менеджментом, однак еволюція концепції стратегічного управління, а саме стратегії, політики і їх реалізації представлена недостатньо докладно і тому має потребу в подальшій науковій розробці.

Посилення нестабільності примусило управлінську практику виробити ряд методів організації діяльності в умовах зростаючої непередбачуваності, новизни й складності оточення. У розвитку управлінських систем за І.Ансоффом можна виділити чотири етапи [1]:

- управління на основі контролю за виконанням (з 1990 років);
- управління на основі екстраполяції, коли темп змін прискорюється, але майбутнє ще можна передбачати шляхом екстраполяції минулого (з 1950 років);
- управління на основі передбачення змін (з 1970 років), коли почали виникати несподівані явища й темп змін прискорився, однак не настільки, щоб не можна було вчасно передбачити майбутні тенденції й визначити реакцію на них;
- управління на основі термінових рішень (з 1990-х років), в умовах, коли велика кількість важливих завдань виникає настільки стрімко, що їх неможливо вчасно передбачити.

Вивчаючи принципи управлінської поведінки, лауреат Нобелівської премії Г.Саймон зробив висновок про те, що як окремі люди, так і організації загалом не в змозі впоратися із проблемами, складність яких перевищує деякий визначений рівень (концепція обмеженої раціональності). Коли цей рівень перевищений, керівники вже не можуть здійснювати раціональну стратегію організації.

Складність суспільства перевищила міру розуміння тих, хто відповідає за керівництво ним, а масштаби й складність діяльності деяких організацій уже перевершили всі можливості їх керівників. Якщо керівництво не хоче ускладнювати управлінські системи організації до рівня, що відповідає умовам середовища, воно має дотримуватись спрощення стратегічної позиції, залишивши нестабільні сфери діяльності. Таким чином, головними для організації під час вибору системи управління є два фактори: імперативи зовнішнього середовища й рівень домагань, установки керівників. Якщо організація розраховує забезпечувати оптимальну рентабельність за наявного в неї набору видів діяльності й у рамках прийнятих нею стратегій конкуренції, то доцільно обрати для себе систему, що відповідає тому рівню нестабільності, який вважається ймовірним для даної сукупності видів діяльності в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чернелевський Л.М., Слободян Н.Г., Михайленко О.В. Аналіз діяльності підприємств та банківських установ: економічний, фінансово-інвестиційний, стратегічний. Підручник. — К.: «Хай-Тек Прес», 2009. — стор. 381.